

**BỘ GIÁO DỤC VÀ ĐÀO TẠO
ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN**

HÀ THỊ KIM LINH

**SỬ DỤNG TRÒ CHƠI DÂN GIAN
NHẪM GIÁO DỤC ĐẠO ĐỨC CHO HỌC SINH
TIỂU HỌC MIỀN NÚI ĐÔNG BẮC**

*Chuyên ngành: Lý luận và lịch sử giáo dục
Mã số: 62.14.01.01*

LUẬN ÁN TIẾN SĨ GIÁO DỤC HỌC

Người hướng dẫn khoa học: **1. GS.TSKH. Nguyễn Văn Hộ
2. PGS.TS. Phạm Viết Vượng**

THÁI NGUYÊN - 2012

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan rằng, đây là công trình nghiên cứu của riêng tôi. Tất cả các nguồn số liệu và kết quả nghiên cứu trong luận án này là trung thực và chưa được sử dụng để bảo vệ một học vị nào. Các thông tin trích dẫn trong luận án đều đã được chỉ rõ nguồn gốc.

Tác giả luận án

Hà Thị Kim Linh

MỤC LỤC

Lời cam đoan	i
Mục lục	ii
Danh mục các ký hiệu, các chữ viết tắt.....	v
DANH MỤC CÁC BẢNG	vi
Danh mục biểu đồ.....	vii
MỞ ĐẦU	1
1. Lý do chọn đề tài	1
2. Mục đích nghiên cứu	2
3. Khách thể và đối tượng nghiên cứu.....	3
4. Giả thuyết khoa học.....	3
5. Nhiệm vụ nghiên cứu	3
6. Phạm vi nghiên cứu	3
7. Phương pháp nghiên cứu	3
7.1. Nhóm các phương pháp nghiên cứu lý thuyết.....	3
7.2. Nhóm các phương pháp nghiên cứu thực tiễn.....	4
7.3. Nhóm các phương pháp thống kê toán học	4
8. Những luận điểm cần bảo vệ	5
9. Đóng góp mới của luận án.....	5
9.1. Về lý luận	5
9.2. Về thực tiễn	5
10. Cấu trúc của luận án	5
Chương 1: CƠ SỞ LÝ LUẬN CỦA SỬ DỤNG TRÒ CHƠI DÂN GIAN NHẪM	
GIÁO DỤC ĐẠO ĐỨC CHO HỌC SINH TIỂU HỌC	6
1.1. Tổng quan nghiên cứu	6
1.1.1. Những nghiên cứu về trò chơi trong giáo dục học sinh	6
1.1.2. Nghiên cứu về trò chơi dân gian trong giáo dục học sinh.....	11
1.2. Những vấn đề cơ bản của giáo dục đạo đức cho học sinh tiểu học.....	14
1.2.1. Khái niệm đạo đức, Giáo dục đạo đức	14
1.2.2. Đặc điểm của học sinh tiểu học.....	16

1.2.3. Quá trình giáo dục đạo đức cho học sinh tiểu học	18
1.2.4. Các con đường giáo dục đạo đức cho HSTH	21
1.3. Sử dụng trò chơi dân gian nhằm giáo dục đạo đức cho học sinh tiểu học	22
1.3.1. Khái quát về TCDG.....	22
1.3.2. Cơ sở để sử dụng TCDG nhằm giáo dục đạo đức cho HSTH.....	28
1.3.3. Sử dụng TCDG như là phương pháp giáo dục đạo đức cho học sinh tiểu học	37
1.3.4. Hình thức sử dụng TCDG nhằm giáo dục đạo đức cho HSTH.....	38
Tiểu kết chương 1	40
Chương 2: THỰC TRẠNG SỬ DỤNG TRÒ CHƠI DÂN GIAN NHẪM GIÁO	
DỤC ĐẠO ĐỨC CHO HỌC SINH TIỂU HỌC MIỀN NÚI ĐÔNG BẮC	
2.1. Khái quát về khảo sát thực trạng	41
2.1.1. Khái quát về khách thể khảo sát	41
2.1.2. Mục tiêu khảo sát	42
2.1.3. Phương pháp khảo sát	42
2.1.4. Đối tượng khảo sát	42
2.2. Thực trạng sử dụng TCDG nhằm GDĐĐ cho HSTH miền núi Đông Bắc.....	43
2.2.1. Thực trạng nhận thức về sử dụng TCDG nhằm GDĐĐ cho HSTH.....	43
2.2.2. Thực trạng sử dụng TCDG nhằm GDĐĐ cho HSTH.....	49
2.3. Đánh giá chung thực trạng sử dụng TCDG nhằm GDĐĐ cho HSTH miền núi Đông Bắc.....	61
2.3.1. Ưu điểm và kết quả chính.....	61
2.3.2. Nguyên nhân và hạn chế	62
Tiểu kết chương 2.....	63
Chương 3: BIỆN PHÁP SỬ DỤNG TRÒ CHƠI DÂN GIAN NHẪM GIÁO DỤC	
ĐẠO ĐỨC CHO HỌC SINH TIỂU HỌC MIỀN NÚI ĐÔNG BẮC	
3.1. Nguyên tắc xây dựng biện pháp sử dụng TCDG nhằm GDĐĐ cho HSTH.....	65
3.1.1. Nguyên tắc đảm bảo tính thực tiễn.....	65
3.1.2. Nguyên tắc đảm bảo tính kế thừa	65
3.1.3. Nguyên tắc đảm bảo sự phát triển	66
3.1.4. Đảm bảo sự phù hợp đối tượng giáo dục	66
3.2. Biện pháp sử dụng TCDG nhằm GDĐĐ cho HSTH miền núi Đông Bắc	67

3.2.1. Thiết lập mối quan hệ giữa TCDG và nội dung GDĐĐ cho HSTH	67
3.2.2. Xây dựng quy trình sử dụng TCDG nhằm GDĐĐ cho HSTH	73
3.2.3. Thiết kế hoạt động sử dụng TCDG nhằm GDĐĐ cho HSTH.....	76
3.2.4. Đổi mới hình thức tổ chức HĐGDNGLL ở trường tiểu học theo hướng sử dụng TCDG nhằm GDĐĐ cho HS.....	82
3.2.5. Đảm bảo các điều kiện hỗ trợ sử dụng TCDG nhằm GDĐĐ cho HSTH.....	84
3.3. Mối quan hệ giữa các biện pháp.....	87
3.4. Đánh giá tính khả thi của các biện pháp sử dụng trò chơi dân gian nhằm giáo dục đạo đức cho học sinh tiểu học	88
3.4.1. Mục đích, đối tượng, phương pháp đánh giá.....	88
3.4.2. Kết quả thăm dò các biện pháp sử dụng trò chơi dân gian nhằm giáo dục đạo đức cho học sinh tiểu học	88
3.5. Tổ chức thực nghiệm biện pháp sử dụng TCDG nhằm GDĐĐ cho HSTH.....	89
3.5.1. Khái quát thực nghiệm	89
3.5.2. Phân tích kết quả thực nghiệm	93
Tiểu kết chương 3.....	107
KẾT LUẬN VÀ KHUYẾN NGHỊ.....	109
1. Kết luận	109
2. Khuyến nghị	109
DANH MỤC CÔNG TRÌNH CỦA TÁC GIẢ	111
TÀI LIỆU THAM KHẢO	112

DANH MỤC CÁC KÝ HIỆU, CÁC CHỮ VIẾT TẮT

CBQLGD	:	Cán bộ quản lí giáo dục
ĐC	:	Đối chứng
Giáo dục	:	GD
Giáo dục đạo đức	:	GDĐĐ
GV	:	Giáo viên
HĐGD	:	Hoạt động giáo dục
HĐGDNGLL	:	Hoạt động giáo dục ngoài giờ lên lớp
HS	:	Học sinh
HSTH	:	Học sinh tiểu học
QTGD	:	Quá trình giáo dục
TB	:	Trung bình
TCDG	:	Trò chơi dân gian
TN	:	Thực nghiệm

DANH MỤC CÁC BẢNG

Bảng 2.1. Đánh giá của GV về ưu thế sử dụng TCDG nhằm GDĐĐ	43
Bảng 2.2. Nhận thức mục đích sử dụng TCDG trong giáo dục HSTH	44
Bảng 2.3. Đánh giá sự phù hợp của TCDG trong thực hiện các chủ đề GDĐĐ.....	45
Bảng 2.4. Nhận thức một số nội dung GDĐĐ thích hợp qua sử dụng TCDG.....	46
Bảng 2.5. Nhận thức về hình thức sử dụng TCDG nhằm GDĐĐ cho HSTH	47
Bảng 2.6. Đánh giá về sự phù hợp của TCDG trong thực hiện chủ điểm giáo dục.....	48
Bảng 2.7. Hệ thống TCDG được sử dụng trong trường tiểu học	49
Bảng 2.8. Thực trạng nội dung GDĐĐ cho HSTH qua sử dụng TCDG.....	52
Bảng 2.9. Hình thức sử dụng TCDG nhằm GDĐĐ cho HSTH.....	53
Bảng 2.10. Phương pháp sử dụng TCDG nhằm GDĐĐ cho HSTH.....	54
Bảng 2.11. Hình thức sử dụng TCDG nhằm GDĐĐ cho HSTH trong tổ chức HĐGDNGLL	55
Bảng 2.12. Thực trạng sử dụng TCDG theo chủ điểm GD.....	56
Bảng 2.13. Hình thức sử dụng TCDG theo chủ điểm GD.....	57
Bảng 3.1. Đánh giá về sự cần thiết của biện pháp.....	88
Bảng 3.2. Đánh giá về tính khả thi của biện pháp	89
Bảng 3.3. Nhận thức của HS về sử dụng TCDG trước và sau thực nghiệm lần 1	93
Bảng 3.4. Nhận thức của HS về một số biểu hiện đạo đức trước và sau TN lần 1	94
Bảng 3.5. Thái độ của HS đối với những biểu hiện đạo đức trước và sau TN lần 1	95
Bảng 3.6. Một số biểu hiện hành vi đạo đức của HS trước và sau TN lần 1	96
Bảng 3.7. Những tham số đặc trưng ở lớp ĐC và TN trước TN.....	97
Bảng 3.8. Nhận thức của HS về ý nghĩa của TCDG sau TN lần 2	99
Bảng 3.9. Nhận thức của HS về biểu hiện chuẩn mực đạo đức sau TN lần 2	101
Bảng 3.10. Thái độ của HS sau TN lần 2.....	102
Bảng 3.11. Hành vi đạo đức của HS sau TN lần 2.....	103
Bảng 3.12. Những tham số đặc trưng ở lớp ĐC và lớp TN sau hai lần thực nghiệm.....	103
Bảng 3.13. Đánh giá của HS đối với hoạt động TCDG	105
Bảng 3.14. Hứng thú của HS khi tham gia hoạt động thực nghiệm	106

DANH MỤC BIỂU ĐỒ

Biểu đồ 3.1. Tương quan nhận thức, thái độ, hành vi sau thực nghiệm 1	99
Biểu đồ 3.2. Tương quan nhận thức sau thực nghiệm lần 1	100
Biểu đồ 3.3. Tương quan nhận thức sau thực nghiệm lần 2.....	100
Biểu đồ 3.4. Tương quan nhận thức, thái độ, hành vi sau thực nghiệm lần 2	104

MỞ ĐẦU

1. Lý do chọn đề tài

Tiểu học là cấp học đầu tiên của hệ thống giáo dục phổ thông, có mục tiêu “...hình thành những cơ sở ban đầu cho sự phát triển đúng đắn và lâu dài về đạo đức, trí tuệ, thể chất, thẩm mỹ và các kỹ năng cơ bản để học sinh tiếp tục học trung học cơ sở”[8], trong đó, đạo đức là một phẩm chất quan trọng được xếp ở vị trí hàng đầu.

Giáo dục đạo đức cho học sinh là quá trình chuyển hóa tích cực, tự giác những chuẩn mực xã hội thành nhận thức, thái độ, hành vi thói quen, giúp các em trở thành những người công dân mẫu mực, người lao động sáng tạo nhằm đáp ứng những yêu cầu phát triển của xã hội và thời đại. Mọi công dân đều có đạo đức tốt, xã hội đạt đến trình độ văn minh, đó là một xã hội lý tưởng.

Giáo dục đạo đức cho học sinh là một quá trình lâu dài, phức tạp, diễn ra hàng ngày, khi trẻ em tham gia vào các mối quan hệ trong gia đình, trong nhà trường và ngoài xã hội với các tình huống khác nhau.

Nhận thức được tầm quan trọng của việc giáo dục đạo đức cho học sinh, trong những năm qua, các trường phổ thông đã đặc biệt quan tâm đến việc đổi mới nội dung, phương pháp giáo dục đạo đức, với nhiều hình thức đa dạng, thông qua quá trình dạy học, tổ chức các hoạt động vui chơi, sinh hoạt tập thể...

Với lứa tuổi học sinh tiểu học, vui chơi là một hoạt động hấp dẫn, thu hút đông đảo học sinh tham gia, qua vui chơi các em phát triển toàn diện về thể chất, trí tuệ, thẩm mỹ, kỹ năng giao tiếp, hình thành các phẩm chất đạo đức xã hội. Các loại trò chơi, đặc biệt là trò chơi dân gian (TCDG) có ý nghĩa rất lớn trong việc giáo dục đạo đức và các giá trị truyền thống văn hóa dân tộc.

Hiện nay trong nhà trường, một bộ phận không nhỏ học sinh có những biểu hiện lệch lạc trong nhận thức, thái độ và hành vi đạo đức trong cuộc sống, giao tiếp và học tập hàng ngày, đó là những thách thức đối với công tác giáo dục đạo đức, định hướng giá trị cho thế hệ trẻ hướng tới tương lai.

Có nhiều nguyên nhân của những lệch lạc về đạo đức, trong đó có những tác động từ xã hội, năng lực tiếp nhận và xử lý thông tin từ môi trường của học sinh còn yếu và cả nguyên nhân từ sự định hướng giáo dục của nhà trường...

Cùng với quá trình hội nhập quốc tế, có sự du nhập văn hóa từ nước ngoài, đã tạo ra một nhóm giá trị mang tính thời đại, khác lạ so với những giá trị truyền thống dân tộc. Cùng với phát triển mạnh mẽ của công nghệ thông tin đã xuất hiện của một số loại hình trò chơi hiện đại, làm thỏa mãn nhu cầu vui chơi giải trí của giới trẻ, đồng thời thực hiện chức năng phát triển nhận thức, phát triển trí tuệ cho học sinh.

Tuy nhiên, trong số những trò chơi ngoại nhập, trò chơi điện tử, có không ít những trò chơi đã gây ảnh hưởng không tốt đến sự phát triển tâm lý, ý thức của học sinh, trong đó có học sinh tiểu học, dẫn tới những hệ lụy không nhỏ tới quá trình rèn luyện, tu dưỡng đạo đức, nối tiếp truyền thống văn hóa dân tộc. Những trò chơi này đang dần dần lấn át, khiến cho trò chơi dân gian trở nên mờ nhạt trong xã hội hiện đại. Ngay cả học sinh ở khu vực nông thôn, miền núi cũng bị ảnh hưởng, một số học sinh nghiện trò chơi điện tử dẫn đến trốn học, chơi bời lêu lổng, thậm chí sa vào tệ nạn xã hội,...

Một yêu cầu cấp thiết được đặt ra là nhà trường phải trang bị cho học sinh kỹ năng sống, kỹ năng học tập và rèn luyện hành vi đạo đức cho phù hợp với truyền thống văn hóa dân tộc để các em không bị “cuốn” theo một cách vô thức trước những tác động đa chiều, đa kênh của dòng chảy thời đại.

Trước thực trạng gia tăng đáng kể các trò chơi điện tử, game online, nghiên cứu trò chơi dân gian đã thu hút sự quan tâm của nhiều nhà khoa học thuộc các lĩnh vực: Tâm lý học, Văn hóa học, Giáo dục học,... nhằm sử dụng chúng vào việc giáo dục đạo đức cho học sinh và phát huy các giá trị văn hóa dân tộc trong điều kiện xã hội hiện nay.

Từ những lí do trên, chúng tôi chọn: ***“Sử dụng trò chơi dân gian nhằm giáo dục đạo đức cho học sinh tiểu học miền núi Đông Bắc”*** làm đề tài luận án.

2. Mục đích nghiên cứu

Trên cơ sở hệ thống hóa các tài liệu lý thuyết về sử dụng TCDG và khảo sát thực trạng sử dụng TCDG nhằm GDĐĐ cho học sinh tiểu học, luận án có mục đích xây dựng các biện pháp sử dụng TCDG nhằm GDĐĐ cho học sinh tiểu học miền núi Đông Bắc.